

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Kiinteistötyönantajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän koulutustarpeen pitkän aikavälin ennakointimalliin liittyvästä esityksestä.

Kiinteistöpalveluala on yksi suurimmista ja työllistävimmistä palvelualoista Suomessa. Alalla työskentelee yli 100 000 henkilöä, ja sen toiminta perustuu vahvasti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Mikäli koulutusjärjestelmä ei ole toimiva ja houkutteleva ja koulutustarjonta riittävä, uusia osaajia ei saada tarpeeksi alalle. Kiinteistöpalveluala vastaa kiinteistöjen ja elinympäristöjen päivittäisestä toimivuudesta. Työvoiman riittävyys alalle on välttämätöntä Suomen huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden varmistamiseksi.

Työryhmän esityksessä ehdotettu koulutustarpeen ennakointimalli perustuu pääosin nykyiseen työmarkkinadataan ja työvoiman kysynnän tilannekuvaan, eikä aidosti työelämän ennakoimiin tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Kiinteistötyönantajat katsoo, että vaikka malli pyrkii parantamaan ennakkoinnin vaikuttavuutta verrattuna aiempaan, sen lähtökohta on ongelmallinen. Varsin vaikeaselkoinen ja puutteelliseksi jäävä malli ohjaa koulutuspolitiikkaa taaksepäin katsovan tilastotiedon eikä tulevaisuuden työelämätarpeiden perusteella.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Mallin logiikka uhkaa johtaa työvoimapulan pahenemiseen kiinteistöpalvelualan kaltaisilla palvelualoilla

Mallin ennuste perustuu pääosin nykyisiin työttömyyslukuihin, palkkatasoon ja tuottavuuteen. Kiinteistöpalvelualan työllisyys on korkeampi ja suhdannevaihteluista huolimatta stabiilimpi kuin

monella muulla, myös korkeammin palkatulla toimialalla. Ala vastaa maamme kiinteistöjen ja elinympäristöjen päivittäisestä toimivuudesta tukemalla muun muassa koulujen, sairaaloiden, virastojen ja teollisuustilojen toimintaa, väestön hyvinvointia ja turvallisuutta. Osaavan työvoiman riittävyys alalle on kriittistä maan huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden varmistamiseksi. Alan koulutustarjonnan leikkaaminen pahentaisi alalla jo olemassa olevaa työvoimapulaa ja heikentäisi sen kykyä vastata ammattimaisesti esityksessä kuvattujen tuottavampien alojen toiminnalle välttämättömiin palvelutarpeisiin.

Malli ei ota huomioon elinkeinoelämän erilaisia tulevaisuuden tarpeita

Lausunnolla oleva ennakointimalli jättää elinkeinoelämän näkemykset huomiotta. Kiinteistötyönantajat katsoo, että työelämän toimijoita ei ole otettu riittävän laajasti mukaan mallin valmisteluprosessiin. Laskentamalli suosii lähinnä korkean tuottavuuden ja palkkatason aloja, eikä huomioi riittävän laajasti matalammin palkattujen, mutta osaavaa työvoimaa silti jatkuvasti tarvitsevien alojen yhteiskunnallista lisäarvoa ja turvallisuusulottuvuuksia.

Kiinteistöpalvelualalle kouluttautuvien osaaminen paranee, mikä lisää osaltaan alan vetovoimaa ja tuottavuutta. Ala tarjoaa työllistymispolkuja, joilla voidaan tukea osallisuutta ja syrjäytymisen ehkäisyä. Myös tämä lisää pidemmällä aikavälillä tuottavuutta. Alan koulutusmahdollisuuksien supistuminen vähentäisi erityisesti nuorille ja maahanmuuttajille avautuvia työväyliä.

On riski, että elinkeinoelämän näkemykset jäävät huomiotta myös jatkossa, jos OEF:n ennakointiryhmien tapaisia kolmikantaisia ennakointiin keskittyviä ja ennakointityötä tukevia foorumeita ei ole enää olemassa.

Merkittävä, ellei merkittävin puute mallissa on palkkaan perustuvan muuttujan soveltumattomuus kaikkiin toimialoihin. Vaikka esimerkiksi kiinteistöpalvelualalla on matalapalkkaisia tehtäviä, ne ovat silti välttämättömiä yhteiskunnan toimivuuden ja huoltovarmuuden näkökulmista. Kiinteistöpalvelualan ammatillisen koulutuksen saaneet osaajat tuottavat kriittisiä tukipalveluja, jotka mahdollistavat myös muiden, tuottavampien toimialojen tuottavan toiminnan.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Mallia tulisi vähintäänkin täydentää toimialakohtaisilla analyyseillä

Kiinteistötyönantajat pitää ongelmallisena, että toimialakohtainen ennakointitieto jää mallissa puutteelliseksi. Mallin laskennalliseen aineistoon pohjautuvalla lähestymistavalla ja varsin karkealla koulutusalaajaottelulla on yritetty välttää ennakointiin liittyviä epävarmuustekijöitä. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa on käytännössä mahdotonta päästä käsiksi toimialakohtaiseen ennakointitietoon.

Työryhmän esityksestä ei käy esimerkiksi ilmi, mihin kymmenestä koulutusalaista kiinteistöpalvelualan ammatit sijoittuvat skenaariotarkastelussa: palvelualoihin vai kenties tekniikan aloihin? Kiinteistötyönantajat ei muun muassa tästä syystä pidä liian yksinkertaistettua mallia toimivana ja käyttökelpoisena.

Ongelmalliseksi mallin tekee myös se, että siinä on luotu erilliset moduulit vain sote- ja kasvatusalojen ennakointiin. Kiinteistötyönantajien näkökulmasta tämä johtaa epätasa-arvoiseen tilanteeseen, jossa kyseisiä toimialoja priorisoidaan koulutustarpeen ennakoinnissa. Ennakointimallin tulisi myös jatkossa sisältää riittävästi läpinäkyvää ja yhdenvertaista, toimialakohtaista tarkastelua, jotta se ohjaisi koulutustarpeisiin liittyvän päätöksenteon palvelemaan myös kiinteistöpalvelualan tulevaisuuden tarpeita riittävällä ja oikealla tavalla. Ennakointimallia voisi täydentää esimerkiksi kehittämällä perusskenaariota hyödyntävä toimialaskenaario, jossa käytetään tilastollisen mallinnuksen ohella toimialakohtaista asiantuntemusta.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Mallin pitäisi pystyä ottamaan huomioon myös kiinteistöpalvelualan erityispiirteet

Teknologinen kehitys: teknologia muovaa myös kiinteistöpalvelualan tehtäviä, mutta se ei ratkaise työvoimapulaa. Ala tarvitsee myös jatkossa riittävästi käsipareja ja käsiparit uudenlaista ammatillista osaamista.

Koulutustaso: Yli 90 % kiinteistöpalvelualan työvoimasta tarvitsee ammatillista koulutusta. Vaikka korkeakoulutetuille, erityisesti ammattikorkeakoulutauksille on jatkossa hieman enemmän kysyntää, tarve on edelleen hyvin pieni verrattuna ammatillisen koulutuksen tarpeeseen. Mallin tulisi tunnistaa eri toimialojen erilaiset koulutustarpeet.

Maahanmuutto: jos kiinteistöpalvelualan kaltaisten alojen työvoimapula ”hyväksytään annettuna”, ainoa ratkaisu on työperäisen maahanmuuton lisääminen. Tämä ei saa kuitenkaan olla mallin lähtöoletus vaan kiinteistöpalvelualan kohtaanto-ongelmaa helpottavaa ja alan vetovoimaa lisäävää koulutustarjontaa on päinvastoin ylläpidettävä ja vahvistettava.

Huoltovarmuus: kiinteistöpalvelualan työ on kriittistä yhteiskunnan toimivuudelle (sairaalat, koulut, virastot, infrastruktuuri). Toimialakohtaista tarkastelua tarvitaan, jotta huoltovarmuuden kannalta välttämättömiä tukipalveluja tuottavan alan toiminta säilyy ammattimaisena osaavan työvoiman ansiosta.

Koulutusmäärät: kiinteistöpalvelualan ammatillisen koulutuksen tutkintotarjontaa ei tule vähentää, vaan säilyttää tai jopa vahvistaa alan asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Jos ennakointimalli ei sisällä

riittävän alakohtaisia skenaarioita, toisistaan hyvinkin erilaisten toimialojen erilaiset koulutustarpeet jäävät väistämättä huomioimatta.

Lopuksi

Kiinteistötyönantajat nostaa vielä lopuksi esiin työryhmän esittämän mallin keskeisen heikkouden: se ei huomioi riittävästi työnantajien todellisia tulevaisuuden suunnitelmia ja rekrytointitarpeita, eikä talouden suhdannevaihteluita. Lausunnolla oleva esitys antaa kuvan, että elinkeinoelämän tulisi sopeutua siihen, mitä koulutusjärjestelmä kulloinkin tuottaa. On epärealistista ajatella, että tuottavampi työelämä voisi rakentua sellaisen mallin varaan, joka perustuu lähinnä nykytilannetta kuvaavaan, karkeaan ja vaikeasti hyödynnettävään dataan, eikä työelämäyhteistyössä ennakoituihin tulevaisuuden tarpeisiin.

Brax Tiia
Kiinteistötyönantajat ry